

Глобальна компетентність сучасного фахівця: аналіз науково-педагогічних досліджень

Наталія Мукан¹, Тетяна Гельжинська², Антон Семенішен³

Опубліковано	Секція	УДК
30.10.2024	Освіта/Педагогіка	378.14

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14179005>

Анотація. Стаття присвячена висвітленню проблеми глобальної компетентності, її ролі і значення у професійній підготовці сучасного фахівця. Виконано аналіз науково-педагогічної літератури, що представлена результатами досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців і презентує глобальну освіту та глобальну компетентність у 21 столітті; теоретичні дослідження сутності глобальної компетентності; глобальну компетентність педагога та глобальну педагогіку; глобальну компетентність та професійну компетентність сучасних фахівців; міжнародний досвід формування і розвитку глобальної компетентності; формування глобальної компетентності здобувачів освіти у межах загальноосвітньої та вищої школи, у межах неформальної освіти тощо. Подано трактування понять «компетентність», «професійна компетентність», «глобальна компетентність». Розглянуто глобальну компетентність з перспективи економічного, соціального. Культурного розвитку суспільства. Обґрунтовано, що глобальна компетентність та її формування і розвиток є важливою науковою проблемою сьогодення. Сформовано висновок про те, що початок 21 століття характеризується економічними, культурними, технологічними та екологічними змінами, які суттєво впливають на життя і діяльність суспільства. Їхня сутність і характерні ознаки вказують на глобальний характер цих змін. Наявне зростання та розширення глобалізаційних процесів, які підкреслюють взаємозалежність країн, їхніх суспільств і економік. Це вимагає підготовки та виховання людей, особистостей і спеціалістів, здатних і готових приймати виважені рішення щодо вирішення глобальних проблем на локальному, національному та міжнародному рівнях. Такі фахівці мають бути здатними і позитивно налаштованими до вирішення глобальних проблем, що, безсумнівно, потребують інтересу у світових проблемах, розуміння їх сутності та володіння відповідним інструментарієм. Визначено перспективи подальших наукових студій щодо дослідження сутності глобальної компетентності та її структури.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, глобальна компетентність, сучасний фахівець, глобалізаційні процеси, заклад вищої освіти, здобувач освіти.

¹ професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4396-3408>

² доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3280-5199>

³ здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5919-0643>

Global competence of a modern specialist: the analysis of scientific and pedagogical research

Annotation. The article is devoted to highlighting the problem of global competence, its role and significance in the professional training of a modern specialist. An analysis of the scientific and pedagogical literature, which is presented by the results of research by domestic and foreign scientists, and presents global education and global competence in the 21st century; theoretical studies of the essence of global competence; global teacher competence and global pedagogy; global competence and professional competence of modern specialists; international experience of formation and development of global competence; formation of global competence of students within general and higher education, within non-formal education, etc., was performed. The interpretation of the concepts "competence", "professional competence", "global competence" is presented. Global competence is considered from the perspective of economic, social, and cultural development of society. It is substantiated that global competence and its formation and development is an important scientific problem today. It is concluded that the beginning of the 21st century is characterized by economic, cultural, technological and ecological changes that significantly affect the life and activities of society. Their essence and characteristic features indicate the global nature of these changes. The current growth and expansion of globalization processes emphasize the interdependence of countries, their societies and economies. This requires the training and education of people, personalities and specialists who are able and ready to make balanced decisions on solving global problems at the local, national and international levels. Such specialists should be able and positively disposed to solving global problems, which, undoubtedly, require interest in world problems, understanding their essence and possessing the appropriate tools. The prospects of further scientific studies regarding the research of the essence of global competence and its structure have been determined.

Keywords: competence, professional competence, global competence, modern specialist, globalization processes, higher education institution, student.

Вступ

Глобальна компетентність та її формування і розвиток є важливою науковою проблемою сьогодення. Глобальна компетентність – це, передусім, навички, необхідні для ефективного та шанобливого спілкування з людьми з різних культур. У нашому взаємопов'язаному світі здатність розуміти й цінувати різні культурні норми, стилі спілкування та ступінь офіційності є надзвичайно важливою. Ця компетентність дозволяє людям адаптувати свою поведінку та спілкування відповідно до різних міжкультурних контекстів, сприяючи взаєморозумінню та співпраці. Визнаючи та поважаючи культурні відмінності, глобально компетентні люди можуть брати участь у значущому та конструктивному діалозі, зменшуючи потенціал непорозуміння та конфліктів.

В основі глобальної компетентності лежить здатність аналізувати та розглядати глобальні проблеми з різних точок зору. Це передбачає навички мислення вищого рівня, такі як оцінка та зважування відповідних доказів для розуміння складних глобальних подій. Спираючись на дисциплінарні знання та способи мислення, глобально компетентні люди можуть ставити глибокі запитання, аналізувати дані та аргументи і виробляти добре обґрунтовану позицію щодо місцевих, глобальних або культурних проблем. Це здатність до критичного мислення та вирішення проблем, що є важливою для вирішення багатогранних викликів нашого глобалізованого світу, від екологічної стійкості до соціально-економічної нерівності.

Розуміння та оцінка різних культурних перспектив підвищує емпатію та етичну відповідальність. Коли люди цінують різноманітний досвід і точки зору інших, вони,

швидше за все, діятимуть із співчуттям і чесністю. Це співчуття виходить за межі безпосередньої взаємодії до ширшого почуття відповідальності за глобальні проблеми, такі як права людини, соціальна справедливість і піклування про довкілля. Глобально компетентні особи визнають взаємозв'язок нашого світу та мотивовані вживати заходів для покращення умов не лише у своїх громадах, але й у глобальному масштабі. Ця етична відповідальність має вирішальне значення для створення більш справедливого, мирного та інклюзивного світу.

Глобальна компетентність – необхідна складова професійної компетентності сучасного фахівця, оскільки відповідає вимогам глобальної економіки. В епоху глобалізації економіка стає все більш взаємозалежною, а підприємства та галузі охоплюють різні країни і культури. Глобальна компетентність готує людей до процвітання в цьому динамічному середовищі, надаючи їм необхідні навички, щоб орієнтуватися та досягати успіху у професійному середовищі. Ці навички охоплюють адаптивність, співпрацю та здатність ефективно працювати в мультикультурних командах. Оскільки світова економіка продовжує розвиватися, молоді люди з глобальною компетентністю мають кращі умови для використання можливостей, стимулювання інновацій та сприяння сталому економічному зростанню. Ця підготовка не лише приносить користь людям у їхній кар'єрі, але й підвищує загальну конкурентоспроможність їхніх суспільств.

Розвиваючи глобальну компетентність, люди можуть ефективніше спілкуватися між культурами, критично мислити про глобальні проблеми, діяти з емпатією та етичною відповідальністю, досягати успіху в глобальній економіці. Ці навички необхідні для орієнтування та процвітання у взаємопов'язаному світі, що робить глобальну компетентність життєво важливим компонентом освіти та особистого розвитку.

Глобальна компетентність охоплює комплекс знань, умінь і навичок, ставлень і цінностей, які необхідні для ефективного вирішення глобальних проблем і міжкультурних зустрічей. Ці глобальні виклики стосуються кожного та мають значні наслідки як для теперішнього, так і для майбутніх поколінь. Тим часом міжкультурні ситуації передбачають взаємодію (віч-на-віч, віртуальну чи через ЗМІ) з людьми з різного культурного середовища. На наше переконання, розвиток глобальної компетентності це неперервний шлях, на який суттєво впливає освіта. Важливість глобальної компетентності вбачаємо в тому, що вона дозволяє молодій людині – особистості й фахівцю: розвивати культурну обізнаність і шанобливо брати участь у життєдіяльності різноманітних спільнот; позбутися культурних упереджень і стереотипів, що дає можливість підтримувати гармонійне багатокультурне життя; підготувати себе до сучасного ринку праці та професійного середовища, в якому цінується ефективне спілкування та міжкультурна командна робота, особливо враховуючи, що технології сприяють налагодженню та підтримці глобальних зв'язків; орієнтуватися та критично оцінювати взаємопов'язані цифрові простори, приймати рішення щодо інформації, висвітленої засобами масової інформації, відповідально ділитися власними поглядами з іншими використовуючи як традиційний, так і цифровий формат; виявляти турботу про глобальні виклики та брати активну участь у вирішенні соціальних, економічних, політичних та екологічних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ході педагогічного дослідження укладена джерельна база, її аналіз та синтез інформації, отриманої з різних джерел, підтвердила різновекторність студіювання проблеми глобальної компетентності та специфіки її формування і розвитку у закладах освіти. Глобальну компетентність досліджують науковці, що презентують власний науковий доробок у наукових публікаціях різних типів, в якому йдеться про такі її аспекти: глобальна освіта та глобальна компетентність у 21 столітті [12]; теоретичні дослідження сутності глобальної компетентності [2], [14]; глобальна компетентність педагога та глобальна педагогіка [3]; глобальна

компетентність та професійна компетентність сучасних фахівців [19]; міжнародний досвід формування і розвитку глобальної компетентності [18]; формування глобальної компетентності здобувачів освіти у межах загальноосвітньої школи [23], вищої школи [4], у межах неформальної освіти [15].

Взявши до уваги наукові здобутки у цій сфері, розуміючи роль і значення глобальної компетентності у структурі професійної компетентності сучасного випускника закладу вищої освіти, ми сформувавши висновок про актуальність цієї проблематики, що й визначило мету нашого дослідження.

Формулювання мети статті. Метою нашої статті є дослідження проблеми глобальної компетентності, її ролі і значення у професійній підготовці сучасного фахівця.

Результати

На початку 21 століття спостерігаємо економічні, культурні, технологічні, екологічні зміни, що здійснюють вагомий вплив на життя і діяльність суспільства, а їхня сутність та характерні ознаки свідчать про глобальний характер їх вияву. Йдеться про зростання й поширення глобалізаційних процесів, які підкреслюють взаємозалежність країн, їхніх суспільств та економік, що вимагає підготовки й виховання людини, особистості, фахівця, здатного та готового до прийняття виважених рішень щодо розв'язання глобальних проблем на локальному, національному та міжнародному рівнях. Такі фахівці мають бути здатними і позитивно налаштованими на розв'язання глобальних проблем, що, безперечно, зумовлює потребу і зацікавлення проблемами світу, обізнаність з їхньою суттю, оволодіння відповідним інструментарієм тощо.

В сучасному світі глобалізація та швидкий розвиток технологій змінили вимоги до професійної компетентності фахівців. Глобальна компетентність стала важливою складовою, адже здатність діяти в міжкультурному середовищі визначає успіх у професійній діяльності та міжнародному співробітництві. Глобальна компетентність означає здатність розуміти та аналізувати різні культурні, соціальні та економічні системи, а також ефективно комунікувати та співпрацювати з людьми з інших країн. Це поняття об'єднує культурну обізнаність, критичне мислення та здатність вирішувати глобальні проблеми. Для розвитку глобальної компетентності необхідні не тільки знання іноземних мов, але й розуміння політичних та економічних процесів у світі.

Виконаний аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує, що дослідники наголошують на змінах, що притаманні сучасному діловому світу. Йдеться про розвиток міжнародної співпраці, яка реалізується не тільки щодо співробітництва між різними компаніями. Нині багато компаній можуть бути розташовані в одній країні, а наймані працівники з різних країн, а споживачі – ще з інших країн. Такому формату організації роботи сприяє те, що усі трансакції реалізуються за допомогою використання високошвидкісного інтернет-зв'язку, зниження імпорتنих тарифів і державних стимулів для іноземних інвестицій. Така організація діяльності у діловому світі результує процесом глобалізації, який є безпрецедентним за своїм масштабом, неймовірно швидким та таким, що має вагомий вплив на життєдіяльність людства. Глобалізація, прискорення руху товарів, ідей, людей і капіталу в усьому світі вирівняли умови для працівників у всьому світі. І все частіше роботодавці шукають компетентних, надійних людей, які працюватимуть за привабливу оплату, незалежно від місця знаходження. Іншими словами, нині ми спостерігаємо переформатування розподілу праці. Роботи, які передбачають регулярні завдання або сценарні відповіді, виконуються комп'ютерами або працівниками в країнах, що розвиваються з невеликим навчанням і за дуже низьку вартість. Проте роботи, які потребують експертного мислення та складної комунікації, користуються зростаючим попитом у всьому світі.

Зрозуміло, що така ситуація на ринку праці диктує вимоги до підготовки майбутніх фахівців. Фахівці повинні бути обізнані з міжнародним законодавством, розуміти соціокультурні особливості інших народів та дотримуватися етичних норм у професійній діяльності. Це особливо важливо для бізнес-менеджерів, педагогів, державних службовців та фахівців, які працюють у міжнародних компаніях чи організаціях. Нині міжнародні організації, міжнародні й національні професійні асоціації виокремлюють комплекс умінь і навичок, що необхідні для успішної реалізації у професійній сфері. Вони варіюються від навичок навчання, мислення та інновацій, таких як творче мислення та використання системного мислення, до навичок, пов'язаних із життям і кар'єрою, таких як проектування, оцінювання, управління власною роботою для постійного вдосконалення та адаптації до змін. Разом вони формують динамічний портрет сучасного спеціаліста.

Зважаючи на специфіку розвитку сучасного ринку праці видається логічним загострення уваги до питання формування готовності сучасних фахівців – випускників закладів вищої освіти до функціонування у глобальному діловому світі, в якому функціонують глобальні ринки, перспективи та небезпеки транснаціонального виробництва тощо. Освіта відіграє ключову роль у формуванні глобальної компетентності. В навчальні програми мають бути включені предмети, що розвивають розуміння міжнародних відносин, культурну обізнаність та навички ведення переговорів. Міжнародні студентські обміни, вивчення іноземних мов та участь у міжнародних конференціях є ефективними засобами для покращення глобальної компетентності. «Структура глобальної компетентності формулює дві основні здібності в основі міжкультурної складності: здатність розпізнавати точки зору (інших і власну) і здатність ефективно доносити ідеї до різноманітних аудиторій. Це передбачає, наприклад, що глобально компетентні люди можуть досліджувати та пояснювати власні світогляди та культурні традиції, визнаючи, як вони впливають на їхній вибір та взаємодію у повсякденному житті. Компетентні люди також можуть зважувати погляди інших, беручи до уваги фактори, зокрема культуру, географію, релігію та інші, які впливають на них» [20, 5].

Передусім звернемося до трактування понять «компетентність» та «професійна компетентність». «Компетентність (від лат. *competence*) – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [6]. Це також «динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [5].

Дослідники зауважують, що компетентність – це «поняття, яке висвітлює аспекти поведінки людини, пов'язані з виконанням роботи, це здатність працівника кваліфіковано виконувати певні види робіт у рамках конкретної професії, досягаючи високих кількісних та якісних результатів праці» [8, 24]. М. Гриньова стверджує, що «компетентність – особистісно інтегрований результат діяльності, готовність діяти в сфері власної компетенції, це індивідуальна якість, що визначається особистими успіхами та старанністю в будь-якому виді діяльності, сприяє виконанню своїх обов'язків або сфери компетенції на високому рівні» [7, 2]. Це також «складна інтегрована якість особистості, що зумовлює можливість здійснювати деяку діяльність, причому мова йде не про окремі знання або уміння, навіть не про сукупність окремих процедур діяльності, а про властивість, що дає змогу людині здійснювати діяльність у цілому. Компетентність визначає здатність особистості вирішувати проблеми та типові завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на

основі використання знань, навчального й життєвого досвіду та відповідно до засвоєної системи цінностей» [7, 2].

Щодо професійної компетентності, дослідники надають їй таке трактування: «якісна характеристика рівня оволодіння особистістю своєю професійною діяльністю, яка передбачає: усвідомлення своїх спонукань до цієї діяльності (потреб, інтересів, прагнень, ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, уявлень про свої соціальні ролі); оцінювання своїх особистісних властивостей та якостей як спеціаліста (професійних знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей), регулювання на цій основі свого професійного становлення» [7, 2]

Аналізуючи особливості підготовки майбутніх юристів, О. Марченко зазначає, що «одним із головних елементів юридичної освіти є правова освіта, яка полягає у формуванні системи духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права та правової свідомості, правових знань, даних, навичок і умінь щодо їх застосування, свідомого вибору здійснення визначеної правом дії, форми ставлення людини до правової дійсності. Ці компоненти інтегруються в особистісно-професійне утворення – професійну компетентність юриста» [10, 309]. Далі авторка переконує, що професійна компетентність юриста є особистісно-професійною характеристикою, яка об'єднує мотиваційно-аксіологічний, інформаційно-гностичний, діяльнісно-поведінковий, особистісно-рефлексивний компоненти» [10, 311].

Заслуговує на увагу наукова розвідка авторів З. Попович, Г. Гірна, О. Репецька, В. Голотюк, & О. Базалицька, в якій дослідники досліджуючи підготовку майбутніх фахівців для системи охорони здоров'я, зазначають, що «компетентність не є сталим показником спеціаліста, вона змінюється у відповідності до умов сучасного світу, має діяльнісний характер узагальнених умінь та навичок. Особистість майбутнього лікаря, його етичні та професійні якості формуються в процесі навчання в медичному ЗВО, тому зміст і організація освітнього процесу, націленого на формування особистості майбутнього лікаря, його цивільної відповідальності, правової культури, духовності, ініціативності, самостійності, толерантності, здібності до успішної соціалізації в суспільстві, професійної зрілості, є одним із завдань вищої освіти у сфері охорони здоров'я» [11, 240].

Викликає науковий інтерес не тільки визначення поняття «глобальна компетентність», що представлено у наукових працях українських та зарубіжних дослідників. Але й трактування передумов зростання її затребуваності. П. Андрієнко підкреслює, що «найбільш значущим процесом, який визначає обличчя сучасного світу є становлення глобальної системи, що руйнує кордони національних господарств, торговельних, фінансових, культурних зв'язків, змінюється взаємодія між людьми та спільнотами, відбувається трансформація цінностей та норм їхнього життя і діяльності. Глобалізаційні процеси істотно впливають на зміст і темпи формування нових відносин між країнами і народами, на розвиток новітніх технологій і глобальних форм спілкування. Інформація, наука, освіта стають найвпливовішими чинниками розвитку суспільства і особистості. Їх роль зростатиме і надалі пропорційно здатності вирішувати важливі людські проблеми» [1, 279].

V. Andreotti зазначає, що «теоретичні аргументи, пов'язані з глобальними суспільними змінами в «суспільстві знань» і постмодерні та їхні наслідки для освітніх програм, підкреслюють потребу в переосмисленні знань і навчання в освітніх політиках і практиках у сучасних суспільствах 21 століття» [16, 5]. Автор переконаний, що «необхідність змін в освіті в рамках цієї логіки можна підсумувати трьома різними аргументами, які зазвичай поєднуються. По-перше, у міру того, як економіка переходить від індустріалізму та масштабу до послуг та масштабів, потреба в інноваціях зростає, а цінність людського капіталу переходить від промислових навичок до творчості, підприємництва та дослідження нових ринків, нових ідентичностей споживачів, нових

модних тенденцій у «суспільстві знань». Тому освіта покликана змінюватися і відповідно виробляти робочу силу, здатну працювати в нових умовах. У контексті, що швидко змінюється, нові вимоги вимагають пріоритетності розвитку здатності здобувачів освіти генерувати нові знання (а не просто повторювати їх); працювати в мультикультурних командах (і використовувати різні ідеї та креативність); домовлятися про свій шлях у різних контекстах («грати» в різні мовні ігри та ігри ідентичності). У педагогічному плані ці нові пріоритети перетворюються на поняття «вчитися навчатися», «індивідуалізації навчання» та навчання протягом життя» [16, 7].

Нам імпонують погляди Я. Бондарук, за якими «в епоху інноваційних змін, нових переживань, які є наслідком глобалізаційних процесів, зростає необхідність у міжкультурному спілкуванні, у дослідженні і вивченні важливих світових явищ та подій. Сучасне суспільство стоїть на порозі безпрецедентних змін і можливостей та потребує нових професійних компетентностей і вмінь. Усе частіше кваліфіковані фахівці будь-якої сфери діяльності повинні бути обізнаними з особливостями різних професій та культур з метою успішного вирішення глобальних проблем. В останні роки науковці обговорюють можливість формування нової компетентності, яка змогла б об'єднати людей з різноманітними лінгвокультурними особливостями для колективної, творчої співпраці з етичними нормами професійної поведінки. Такою і є глобальна компетентність, що зорієнтована на: формування всебічних знань та розуміння глобальних і міжкультурних проблем; формування знань і умінь необхідних для роботи у складних і суперечливих умовах інформаційного суспільства; спроможність жити та вчитись у людей різної професії; важливість шанобливої взаємодії з іншими» [4, 1-2].

Важливим є висновок, зроблений Т. Кравченко та І. Шкільною на основі виконаного дослідження про те, що «глобальна освіта – це не насадження певного набору переконань чи цінностей, це процес, який допомагає студентам стати автономними особистостями, які можуть обмірковувати глобальні справи та брати участь у продукуванні глобальних спільних благах, з якими вони стикаються у своєму житті» [9]. Глобальна освіта як процес набуття досвіду залучає студентів до дилем і суперечок, які є результатом глобалізації [26]. До них належать такі важливі питання, як наприклад, спільні цінності в мультикультурних плюралістичних суспільствах, а також право на приватність у сучасних умовах, де технологічний розвиток надає урядам і корпораціям доступ до безпрецедентної інформації про людей через кордони; або права окремих осіб щодо їхніх зобов'язань перед своїми рідними країнами у той час, коли географічна мобільність дозволяє людині змінювати свій життєвий контекст, а разом з цим і змінювати нормативну базу, яка оцінює їхні дії» [26, 34].

Тобто, на основі узагальнення проаналізованих наукових праць можемо стверджувати, що глобальна компетентність сучасного фахівця розглядається як один із важливих компонентів його професійної компетентності, що необхідна для забезпечення конкурентоздатності на сучасному ринку праці, що розвивається під впливом глобалізаційних процесів.

Важлива роль відводить глобальній компетентності з перспективи соціального та культурного аспектів розвитку сучасного глобалізованого суспільства. Підтвердження такої тези мажемо знайти у праці зарубіжних дослідників. На їхню думку, «щоб бути готовими до світу зростаючої культурної взаємодії та різноманітності, студенти також повинні розуміти, що відбувається, коли культури зустрічаються та впливають одна на одну. Їм потрібно буде зрозуміти, як відмінності у владі, багатстві та доступі до знань впливають на можливості окремих людей і соціальних груп. Процвітання у світі розмаїття передбачає спілкування з різноманітною аудиторією – уміння розпізнавати, як різні аудиторії можуть інтерпретувати інформацію з урахуванням їхніх власних точок зору. Це вимагає, щоб студенти слухали та спілкувалися уважно та з повагою, використовуючи для цього відповідні мови та технології. Якщо розпізнавання точок

зору та спілкування з різноманітною аудиторією є основою підготовки до інтерактивного світу, дві інші висунуті компетентності – досліджувати світ і діяти – мають не меншу цінність [20, 5-6].

Тут важливо пам'ятати, що глобалізаційні процеси супроводжуються масштабними міграційними процесами, відтак виникає потреба у використанні освітнього ресурсу як такого, що здатний сприяти адаптації людини до реалій у новому суспільстві. Як стверджують дослідники, «глобальні мультикультурні школи вже стали нормою в сучасних суспільствах, контингент учнів складається з представників із різним культурним походженням. Таким чином, сучасні вчителі повинні бути наділені засобами для роботи на когнітивному, емоційному та стосункових рівнях у лінгвістично та культурно складних умовах» [22, 1].

Власне, заклади освіти Школи відіграють вирішальну роль у сприянні молоді щодо розвитку глобальної компетентності. Вони покликані надавати молодим людям можливість критично розглядати глобальні події, що здійснюють вагомий вплив на розвиток людської цивілізації загалом. Академічне середовище розглядаємо як таке середовище, в якому молодь формується, усвідомлює власну роль і значення для розвитку локального, національного, глобального співтовариства.

Така ситуація вимагає підготовки педагогів до роботи у глобальному та мультикультурному середовищі, що передбачає формування глобальної та мультикультурної компетентності для налагодження конструктивного спілкування, співіснування та співпраці, зміцнення міжособистісних зв'язків та інклюзії, організації навчання представників інших національностей та національних меншин [24]. «Освіта має діяти як середовище, в якому культивуються почуття прийнятності здобувачів освіти, одночасно сприяючи їхньому почуттю приналежності та водночас полегшуючи вираження їхньої ідентичності через визнання та розвиток їхніх культурних відмінностей через взаємодію» [22, 1]. Далі автори наголошують, що «суть глобальної освіти полягає в культивуванні міжкультурного розуміння та розвитку навичок сприйняття перспективи, виходячи за межі національних кордонів і враховуючи взаємозв'язок культурних, політичних, економічних і навіть екологічних і технологічних систем» [22, 1].

Тобто йдеться про розвиток культурної обізнаності, поваги шанобливого ставлення до інших, взаємодії у диверсифікованому суспільстві [17]. Таку диферсифікацію вбачаємо не тільки у культурі та національній приналежності. Маємо на увазі мультикультурність, що відображається через співіснування представників різної етнічної приналежності, релігійної, співпрацю та сприйняття відмінностей, що не заважають виробленню спільних рішень для розв'язання нагальних проблем людства [25]. «Сучасні суспільства вимагають складних форм приналежності та громадянства, де особи повинні взаємодіяти з віддаленими регіонами, людьми та ідеями, а також поглиблювати їхнє розуміння місцевого середовища та різноманітності у своїх громадах. Оцінюючи відмінності в спільнотах, до яких вони належать – нація, регіон, місто, околиці, школа – молодь може навчитися жити разом як громадяни світу [21, 5].

На основі опрацювання відповідних джерел дослідники виокремлюють чотири ключові аспекти глобальної компетентності: досліджувати світ за межами свого безпосереднього оточення шляхом вивчення питань місцевого, глобального та культурного значення; визнавати, розуміти та цінувати точки зору та світогляд інших; ефективно доносити ідеї до різноманітних аудиторій шляхом участі у відкритих, відповідних та ефективних взаємодіях між культурами; вжити заходів для спільного добробуту та сталого розвитку суспільства як на місцевому, так і на глобальному рівнях [22, 1].

У наукових працях знаходимо трактування терміну «глобальна компетентність». До прикладу, Т. Аношкова стверджує, що «глобальна компетентність – це сукупність

базових знань, вмінь, навичок та цінностей, необхідних для особи, щоб зрозуміти основні міжнародні проблеми, вивчати культурні норми та традиції інших соціумів, розвивати здатність навчатися та співпрацювати з людьми з різних мовних та культурних середовищ, і вміти знаходити рішення глобальним проблемам світу» [2, 351].

«Глобальна компетентність є ключем до виховання толерантності, взаєморозуміння та поваги до культурних відмінностей, що відзначає створення освіченого глобального громадянства майбутнього людського суспільства» [13, 8]. О. Безкоровайна потверджує, що «формування глобальної компетентності – це зміна в позитивному ключі ставлення до себе, однолітків, світу. Воно неможливе без поведінки, переживання, соціальної практики, діяльнісного ставлення до життя» [3, 42].

Із цих визначень стає зрозумілим, що основна увагу зосереджена на розумінні людиною світу, в якому вона живе. Тобто виокремлюються не окремі навички, знання, цінності особистості чи фахівця. Тут наголошується на тому, що розвиток глобальної компетентності охоплює інтенсивне та динамічне навчання здобувачів освіти, спрямоване на усвідомлення комплексності та взаємопов'язаності світу. З перспективи професійної – щоб бути конкурентоспроможним, етичним та ефективним працівником, здобувачі освіти повинні розуміти ключові теми глобального значення в таких сферах, як інженерія, бізнес, наука, історія, екологія та інших областях, які можуть становити сутність їхньої майбутньої професійної діяльності. Вони повинні навчитися думати та працювати як експерт, незалежно від сфери навчального плану чи особистих інтересів. Вони повинні розуміти економічні, технологічні та соціальні сили, які формують їхнє життя та майбутню професійну діяльність.

Глобально компетентні студенти готуються до глобальної економіки, навчаючись досліджувати питання глобального значення. Чи технології соціальних мереж розвиваються однаково в таких країнах, як України та Європейському Союзу? Які економічні, соціальні та екологічні наслідки аутсорсингу в Європейських країнах та США? Які інструменти мають уряди для сприяння економічному розвитку та викорінення бідності? Складні та доречні запитання такого роду можуть спонукати здобувачів освіти розпізнавати власні погляди та погляди й переконання інших, чітко висловлювати свої позиції, що є особливо важливим для сучасної командної роботи, що реалізується у глобальному контексті.

Висновки

Отже, початок XXI століття характеризується економічними, культурними, технологічними та екологічними змінами, які суттєво впливають на життя і діяльність суспільства. Їхня сутність і характерні ознаки вказують на глобальний характер цих змін. Наявне зростання та розширення глобалізаційних процесів, які підкреслюють взаємозалежність країн, їхніх суспільств і економік. Це вимагає підготовки та виховання людей, особистостей і спеціалістів, здатних і готових приймати виважені рішення щодо вирішення глобальних проблем на локальному, національному та міжнародному рівнях. Такі фахівці мають бути здатними і позитивно налаштованими до вирішення глобальних проблем, що, безсумнівно, потребують інтересу у світових проблемах, розуміння їх сутності та володіння відповідним інструментарієм.

Проблема глобальної компетентності активно аналізується, а результати цього аналізу презентуються у наукових публікаціях, що розглядають її з таких перспектив: глобальна освіта та глобальна компетентність у 21 столітті, теоретичні дослідження сутності глобальної компетентності, глобальна компетентність педагога та глобальна педагогіка, глобальна компетентність та професійна компетентність сучасних фахівців, міжнародний досвід формування і розвитку глобальної компетентності, формування

глобальної компетентності здобувачів освіти у межах загальноосвітньої школи, вищої школи, у межах неформальної освіти.

До перспектив подальших наукових досліджень відносимо визначення сутності глобальної компетентності та характеристику її структури.

Список використаних джерел

1. Андрієнко, П. П. (2023). Знання в глобалізованому світі. Взято з: https://odnb.odessa.ua/img/novini_2023/4109/lugovcev2023.pdf#page=279
2. Аношкова, Т. А. (2021). Дослідження глобальної компетентності у працях українських вчених. In The 7th International scientific and practical conference "Modern directions of scientific research development" (December 22-24, 2021). (p. 349). VoScience Publisher, Chicago, USA.
3. Безкоровайна, О. (2023). Глобальна компетентність як важлива складова якісної професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 27(1), 39-49.
4. Бондарук, Я. В. (2016). Формування глобальної компетентності у контексті навчання англійської мови майбутніх філологів як новий виклик системі освіти в інформаційному суспільстві. Взято з: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6115/1/Bondaruk_statya.pdf
5. Верховна рада України. (2014). Закон України «Про вищу освіту». Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Верховна рада України. (2017). Закон України «Про освіту». Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
7. Гриньова, В. М. (2014). Про співвідношення понять професіоналізм, професійна культура, професійна компетентність, професійна підготовка. *Педагогіка та психологія*, 45, 74-84.
8. Дольнікова, Л., & Мукан, Н. (2021). *Професійна педагогіка: навчальний посібник*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
9. Кравченко, Т., & Шкільна, І. (2024). Генеза та зміст педагогічного феномену глобальної освіти у вищій школі. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки*, 1(60), 33-37.
10. Марченко, О. Г. (2024). Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі фахової підготовки. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 72(2), 306-312.
11. Попович, З. Б., Гірна, Г. А., Репецька, О. М., Голотюк, В. В., & Базалицька, О. В. (2024). Формування професійної компетентності здобувачів освіти під час навчання в медичному ЗВО. *Health & Education*, 2, 238-242.
12. Скидан, О. О. (2023). Роль освіти в формуванні глобальної компетентності у молоді: стратегії навчання для підготовки до соціально-економічних викликів сучасності. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції*. (с. 42-44). Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
13. Солодка, А. (2024). Глобальна компетентність як імператив XXI століття. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 3(2), 8-18.
14. Толочко, С. В., & Бордюг, Н. С. (2024а). Екологічна компетентність у структурі глобальної компетентності здобувачів освіти. «Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)», 3(37), 643-656.
15. Федоренко, С., Журба, К., & Шепелева, О. (2024). Ціннісно-інтегративний контекст формування глобальної компетентності учнівської молоді: міжнародні освітні ініціативи. *Наука і освіта*, 1, 40-46.

16. Andreotti, V. (2009). Global education in the 21st century: Two different perspectives on the 'post-' of postmodernism. *International Journal of Development Education and Global Learning*, 2(2), 5-22.
17. Council of Europe. (2015). *TASKs for democracy; 60 activities to learn and assess Transversal attitudes, skills, and knowledge*. Strasbourg: Council of Europe.
18. Engel, L. C., Rutkowski, D., & Thompson, G. (2019). Toward an international measure of global competence? A critical look at the PISA 2018 framework. *Globalisation, Societies and Education*, 17(2), 117-131.
19. Lohmann, J. R., Rollins, H. A., & Joseph Hoey, J. (2006). Defining, developing and assessing global competence in engineers. *European journal of engineering education*, 31(1), 119-131.
20. Mansilla, V. B., Jackson, A., & Jacobs, I. H. (2013). *Educating for global competence: Learning redefined for an interconnected world*. Retrieved from: <https://pz.harvard.edu/sites/default/files/Educating%20for%20Global%20Competence%20Short,2>
21. OECD. (2018). *Preparing our youth for an inclusive and sustainable world. The OECD PISA Global Competence framework*. OECD Publishing.
22. Papadopoulou, K., Palaiologou, N., & Karanikola, Z. (2022). Insights into teachers' intercultural and global competence within multicultural educational settings. *Education sciences*, 12(8), 502.
23. Sälzer, C., & Roczen, N. (2018). Assessing global competence in PISA 2018: Challenges and approaches to capturing a complex construct. *International journal of development education and global learning*, 10(1). Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1183972.pdf>
24. UNESCO. (2007). *Guidelines on Intercultural Education*. Paris: UNESCO.
25. UNESCO. (2013). *Intercultural Competences: Conceptual and Operational Framework*. Paris: UNESCO.
26. UNESCO. (2016). *Global Education Monitoring Report*. Paris: UNESCO.